

ДО 80-РІЧЧЯ О.М. АДАМЕНКА

Географічна спільнота в цьому році відзначає 80-річчя з дня народження, 50 років трудової та 47 років науково-педагогічної діяльності **Олега Максимовича Адаменка**, відомого українського вченого – геолога, географа, палеогеографа, еколога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора кафедри екології Івано-Франківського національного університету нафти і газу.

Народився Олег Максимович 23 листопада 1935 р. у с.Воловиця, нині Борзнянського району Чернігівської області в сім'ї вчителів. Після закінчення у 1957 р. Ленінградського гірничого інституту набув великого практичного досвіду, працюючи у геолого-розвідувальних партіях і установах у різних регіонах колишнього Радянського Союзу і в Монголії (1957-1974).

Працював в Інституті земної кори Сибірського відділення АН СРСР, де у 1967 р. захистив кандидатську («Основні закономірності розвитку Кулундинської западини») і пізніше (1971) докторську дисертацію («Геологічна історія Передбайкальської западини і проблеми формування неотектонічних передгірних опускань»).

З 1974 р. професор, працював у Інституті нафти і газу в Україні, у 1984-1988 рр. очолював Інститут географії Молдавської РСР.

О.М. Адаменко – відомий фахівець з вивчення кайнозойських відкладів. Його праці з палеогеографії, геоморфології, неотектоніки відомі й широко використовуються фахівцями.

Багаторічна наукова діяльність О.М. Адаменка пов'язана з різними галузями. Дуже широкою є географія досліджень – від районів Західного і Східного Сибіру до Карпат. Величезну територію охоплювали дослідження, пов'язані з пошуками корисних копалин, які проводилися у тісній співпраці як з вітчизняними геологами і географами, так і фахівцями з Польщі, Румунії, Чехословаччини, Німеччини та іншими.

Геотектонічний і неотектонічний напрямки досліджень ученого представлені розробкою методик реконструкції похованих давніх структур, створенням класифікацій, що пояснюють етапність розвитку і умови формування передгірських прогинів.

О.М.Адаменко відомий як дослідник з четвертинної геології. Його праці в галузі четвертинної геології вирізняються широтою досліджень, оригінальністю виконання і насиченістю фактичним матеріалом, що є результатом експедиційних і аналітичних робіт. Однією з класичних праць є «Антропоген Закарпаття» (1987), що не втратила актуальності і в наш час та широко використовується геологами, географами, археологами.

Результати геоморфологічних досліджень О.М.Адаменка зі співавторами узагальнені в 4-х томах фундаментальних монографій (кожна понад 300 стор.), які увійшли до 15-томної монографії «История развития Сибири и Дальнего Востока». За цю працю він у складі авторського колективу був удостоєний Державної премії СРСР у галузі науки і техніки (1978).

Теоретичні положення, практичні розробки О.М.Адаменка представлено ще у 8 фундаментальних монографіях, що включають також дані з досліджень по території України, а також у численних статтях.

Палеогеографічний доробок О.М.Адаменка відображений у низці наукових праць з розроблення й обґрунтування схем палеогеографічної етапності пліоцену, плейстоцену і голоцену України і Молдови. Окремі роботи присвячені еволюції палеоландшафтів Карпатського регіону та Молдови. Колективні монографії «Четвертичная палеогеография экосистем Нижнего и Среднего Днестра» (1996), «Четвертичная палеогеография экосистем Нижнего и Среднего Прута» (1997) є прикладом комплексних досліджень з виходом на прогноз майбутніх змін.

Співпраця з археологами в плані відтворення природних умов життя людини в минулому стала передумовою відкриття й вивчення десятків нових палеолітичних стоянок, світового визнання досліджень за інтерпретацію палеогеографічних даних. О.М.Адаменко – президент Підкомісії з

геоархеології INQUA, він запропонував проект Старунського міжнародного еколого-туристичного центру «Парк льодовикового періоду».

В останні роки О.М. Адаменко велику увагу приділяє екологічним дослідженням, розвитку «екологічної ідеї», що знайшло відображення в 13 монографіях (1995-2014 рр.). Серед праць (у співавторстві): «Конструктивна геоecологія: наукові основи та практичне втілення» (2008), «Землелогія. Еколого-ресурсна безпека Землі» (2009), «Вступ до медичної геології» в 2-х томах (2010), «Екологічна безпека збалансування ресурсокористування в Карпатському регіоні» (2013), «Екологічна безпека територій» (2014).

Велику увагу приділяє Олег Максимович процесу підготовки фахівців за тематикою, яку він досліджує. Він є автором 16 підручників для вищих навчальних закладів, таких як «Екологічна геологія» (1998), «Соціальна екологія» (1999), «Екологічний аудит територій» (2000), «Екологічне картування» (2003), «Екологічна геофізика» (2003), «Моніторинг довкілля» (2010, 2011), «Геологія з основами геоморфології» (2010), у яких узагальнено його великий досвід дослідника-польовика, ученого та педагога.

В Україні О.М. Адаменко започаткував і очолив наукову школу «Раціональне використання і захист природи», представниками якої стали як українські, так і численні закордонні дослідники.

Важливим внеском у розвиток фундаментальної науки і практики є розроблення О.М. Адаменком теоретичних засад екологічної геології, екологічної геоморфології, медичної геології, що викладено в монографіях, підручниках, статтях.

У 1989 р. за його ініціативою був створений Карпатський інженерно-екологічний центр (КІЕЦ), на його базі – Державний інститут екологічного моніторингу Академії наук екологічної кібернетики України (1992) як структурний підрозділ Інституту нафти і газу (з 2006 р. увійшов до складу НДІ нафтогазових технологій і екології). Особливістю досліджень цієї наукової школи є розроблення методичних засад екологічної безпеки для територій різного ієрархічного рівня моніторингу – від Європейського Союзу, через Карпатський регіон до адміністративних районів, міст і промислових підприємств.

Нестандартним був і підхід автора до написання мемуарної та науково-популярної серії з 4-х книжок «роману життя, науки і кохання»: т. I «Мій дім – Земля» (2005); т. II «Мій дім – Україна» (2006); т. III «Мій дім – університет» (2007); т. IV «Наш майбутній дім – ЕкоЄвропа» (2007), які є енциклопедією життя науковця, відображенням не тільки спогадів, а й літописом епохи.

У доробку вченого – понад 750 наукових праць (у т.ч. 29 монографій, 18 підручників і навчальних посібників, словник, багато карт в атласах). Його публікації відомі не лише в Україні, а й за кордоном.

Під науковим керівництвом Олега Максимовича захищено 7 докторських та 18 кандидатських дисертацій. Активно працює Олег Максимович як член кількох спеціалізованих рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій, він – вимогливий і доброзичливий опонент.

Олег Максимович започаткував науковий журнал «Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування», є членом редколегії цього видання, а також інших періодичних наукових видань, «Екологічного атласу України» тощо.

Відомий О.М. Адаменко і як професійний та успішний менеджер у сфері виконання різних тематичних проектів, у тому числі міжнародних, організації й проведення наукових форумів.

Вчений активно співпрацює з Інститутом географії НАН України, зокрема тривалий час був членом спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій за спеціальністю геоморфологія та палеогеографія.

Визнанням заслуг О.М. Адаменка на науковій та педагогічній ниві є присудження йому Державної премії СРСР (1978 р.), обрання віце-президентом підкомісії з геоархеології Міжнародного союзу з вивчення четвертинного періоду (INQUA), присвоєння звання Заслуженого діяча науки і техніки України, нагородження орденом «За заслуги» III ступеня (2007), відзнакою Географічного товариства - медаллю П.П. Семенова-Тяншанського та ін., і що не менш важливо, - повага численних колег та учнів.

Щиро вітаємо ювіляра! Бажаємо успішного подальшого творчого шляху, доброго здоров'я, щасливого довголіття!

Колектив Інституту географії НАН України
Редколегія «Українського географічного журналу»